

Program wyborczy Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”

Dlaczego idziemy głosować?

Wzywamy wszystkich do udziału w wyborach dlatego, że widzimy pożytek, jaki Polska może osiągnąć przez udział sił niezależnych w Sejmie i Senacie. To ważna szansa na dziś i na przyszłość.

Wiemy, że tysiące ludzi zadaje sobie pytanie: dlaczego mielibyśmy uczestniczyć w tych wyborach? Co nam to da? Przecież to nie są w pełni: demokratyczne wybory? Chcemy odpowiedzieć na te pytania.

Stając do wyborów nie zamykamy oczu na nadal niedemokratyczny charakter systemu rządzenia krajem i nie zamierzamy go uwiarygodniać. Chcemy ten system zmieniać dokonując tego na drodze ewolucyjnych przemian, wykorzystując także metody parlamentarne. Otwarcie możliwości ograniczonego udziału w parlamencie nie jest łaską ze strony władz, lecz oddaniem narodowi części tego co mu się należy. Nastąpiło to po wielu latach zmagania, na które złożyły się krwawo tłumione wystąpienia robotnicze poczynając od roku 1956, strajki roku 1980, powstanie NSZZ „Solidarność”, uporczywa walka w obronie praw obywatelskich i ludzkich prowadzona przez nasz naród po 13 grudnia 1981 roku.

Już z górami czterdzieści lat rządy w Polsce są niedemokratyczne i niekontrolowane. Tegoroczne wybory nie uczynią ich demokratycznymi. Mogą jednak sprawić, że odtąd społeczeństwo będzie kontrolować rządy przez swych niezależnych przedstawicieli. Stanie się tak, jeśli w obu izbach znajdzie się odpowiednia liczba wybranych przez nas osób. Muszą to być ludzie mądrzy, pracowici i dociekliwi, a przede wszystkim uczciwi, tacy, którzy nie dadzą się kupić lub złamać.

Niezależna mniejszość w parlamencie nie sformuje rządu i nie zdoła powołać prezydenta po naszej myśli. Będzie jednak prawomocnie i głośno wyrażać wolę społeczeństwa polskiego i mobilizować opinię publiczną. Już nie będzie można rządzić całkowicie wbrew jej zdaniu. Będzie ona mogła uzyskać informacje dotąd nieujawniane, bez których trudno kontrolować władze i reformować państwo.

Według ustalonych przez Okrągły Stół zasad, potwierdzonych ustawą sejmową, Senat będzie mógł oddalić każdą ustawę, którą uzna za szkodliwą. Dla prawomocnego uchwalenia Sejm będzie wtedy potrzebował większości 2/3, czyli 66,6%. Nie znajdzie takiej większości, gdy 35% posłów wystąpi ze sprzeciwem, a taki jest właśnie procent miejsc, które możemy zdobyć. Tworzy to możliwość sprzeciwienia się przez Parlament pospiesznie narzucanym, nieprzemysłanym, czy wręcz szkodliwym projektom ustawodawczym. Takiego skutecznego sprzeciwu dotąd brakowało. Jednak nie chcemy się ograniczać do sprzeciwu. Nasza obecność będzie miała wpływ na pracę ustawodawczą Parlamentu i politykę rządu.

Do czego będziemy dążyć?

Naszym celem jest suwerenność narodu i niepodległość kraju, naprawa Rzeczypospolitej. Dążyć do tego celu chcemy stosując metody legalnej działalności, parlamentarnej walki politycznej.

Dążymy do ugruntowania praw, ludzkich i obywatelskich, aby wolni ludzie mogli wspólnie budować swój Kraj.

Dążymy do przebudowy gospodarki i do nowej polityki społecznej, aby praca nabrała znów sensu, a ludzie uzyskali należne im godne warunki życia.

I. PRAWA OBYWATELSKIE

1. Konstytucja

Przebudowa państwa powinna być oparta na nowej konstytucji odpowiadającej demokratycznym tradycjom Polaków, realizującej ideę wolności i równości obywateli, bez względu na narodowość, przekonania religijne, polityczne czy inne, gwarantującej suwerenność narodu i społecznie akceptowane metody sprawowania władzy.

Należy wykluczyć przyznanie jakiegokolwiek partii czy innej sile politycznej roli przewodniej czy kierowniczej, albo innego rodzaju przywilejów.

2. Wybory

Obecny układ wyborczy zawarliśmy jednorazowo. Następne wybory do Sejmu i Senatu muszą być w pełni demokratyczne, bez żadnych ograniczeń czy przywilejów.

3. Samorządy miast i gmin

Odtworzenie autentycznego samorządu miast i gmin stanowi ważny krok ku demokracji. Samorząd musi być wyłącznym gospodarzem swego terenu, całkowicie oddzielnym od administracji państwowej. Rady muszą być wybierane w wyborach wolnych i demokratycznych. Dopiero spełnienie tych warunków nada sens posiadaniu własnego mienia i własnych finansów.

Miasta i gminy powinny mieć prawo do łączenia się w związki i być chronione przed ingerencją województw i władz centralnych. Tylko wtedy rolnik będzie właściwie traktowany w urzędzie, jego godność nie będzie poniewierana. Tylko wtedy może być zrealizowane hasło: „chłop na zagrodzie równy wojewodzie”.

4. Wolność stowarzyszeń

Będziemy chronić i rozwijać obywatelskie prawo do stowarzyszania się i prowadzenia działalności publicznej. Nasi posłowie i senatorowie będą rzecznikami środowisk i ugrupowań, które poparły ich program i kandydatury, a zwłaszcza NSZZ „Solidarność”, NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych i NZS.

Ich zadaniem będzie rozszerzenie wolności związkowych, konsekwentna realizacja pluralizmu związkowego i stowarzyszeniowego oraz wolności tworzenia, i działania partii politycznych.

5. Tworzenie prawa

Polskie ustawodawstwo ma chronić wolność i prawo obywatela. Ma ono w pełni realizować międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie ochrony praw człowieka. Będziemy zabiegać o radykalną reformę prawa karnego, zmierzając ku zmniejszeniu jego represywności. Będziemy się starać o zmodyfikowanie prawa cywilnego, by lepiej chroniło interesy obywateli.

6. Stosowanie prawa

Będziemy strzec prawa każdego obywatela do bezstronnego i sprawiedliwego sądu. Sądy muszą być niezależne od organów politycznych i administracyjnych, a orzekający sędziowie mają być niezawisli. Prokuratura winna być podporządkowana Ministerstwu Sprawiedliwości. Kolegia do spraw wykroczeń muszą zostać zlikwidowane, a prawo do pozbawienia człowieka wolności może być jedynie w rękach sądu. Należy odpolitycznić Milicję Obywatelską, która powinna służyć ochronie życia, wolności i mienia obywateli. Będziemy czujnie i uparcie reagowali na wszelkie niepraworządne praktyki i naruszanie praw obywateli.

7. Kultura i informacja

Pełny dostęp do wszechstronnej informacji, do publicznego wyrażania swych poglądów jest prawem każdego obywatela. Będziemy dążyć do likwidacji cenzury i do zniesienia monopolu państwa na emisję radiową i telewizyjną, na rozdzielnictwo papieru i kontrole drukarni.

Będziemy zabiegać o pozbawiony politycznych przywilejów system finansowania kultury, o warunki ułatwiające publikacje niezależnych czasopism, o zapewnienie prawa niezależnej kultury do wydawnictw i instytucji służących jej potrzebom. Musimy doprowadzić do zakończenia kryzysu polskiej książki. Będziemy dokładać wysiłków, by zapewnić społeczeństwu najszerszy dostęp do dóbr i wartości kultury.

8. Służba wojskowa

Będziemy się domagać skrócenia okresu odbywania służby wojskowej, szerszego wprowadzenia zastępczej służby poborowych, zwłaszcza w oświacie i służbie zdrowia. Będziemy dążyć do stworzenia gwarancji przestrzegania w stosunku do żołnierzy podstawowych praw człowieka w tym wolności sumienia i praktyk religijnych oraz prawa posiadania własności osobistej. Chcemy likwidacji przysposobienia obronnego w szkołach. Będziemy się domagać takich zmian, by wojsko służyło państwu polskiemu a nie jakiegokolwiek partii.

9. Prawo do awansu

Będziemy żądać zniesienia nomenklatury we wszystkich dziedzinach życia społecznego i zabiegać dla wszystkich obywateli o równe prawo dostępu do pracy, zajmowania stanowisk kierowniczych, a także udziału w życiu publicznym.

II. GOSPODARKA

10. Najpilniejsze działania

W ciągu czterech lat kadencji nowego Sejmu nie nastąpi, bo nastąpić nie może, żaden cud gospodarczy. Ale usamodzielnienie różnorodnych przedsiębiorstw pozwoli zmniejszyć marnotrawstwo, ograniczyć deficytową, a nieraz szkodliwą produkcję i tak przegrupować pracowników i majątek narodowy, aby można było szybko osiągnąć lepsze wyniki. Musi być uchylona ustawa umożliwiająca obecnie rządowi dowolne ingerowanie w działanie przedsiębiorstw, a nawet ich likwidowanie. Decyzja o likwidacji Stoczni Gdańskiej musi być zbadana przez niezależną od rządu komisję. Uważamy za konieczne i możliwe podjęcie w Sejmie pilnych kroków celem poprawy położenia najbiedniejszych i najsłabszych społecznie rodzin. Trzeba poprawić, funkcjonowanie służb publicznych, głównie służby zdrowia i oświaty. Niezbędne środki na te cele można wygospodarować wprowadzając oszczędności w wydatkach wojskowych i resortu spraw wewnętrznych, w aparacie zarządzania, w zobowiązaniach międzynarodowych ograniczając inwestycje - przede wszystkim paliwowo-surowcowe.

Podejmiemy w Sejmie i w Senacie działania dla szybkiego zwiększenia produkcji żywnościowej drogą natychmiastowego zreformowania polityki rolnej, co już doraźnie poprawi warunki życia ludności wiejskiej i zaopatrzenie miast.

Będziemy pilnować, aby realizowane były kompleksowo wszystkie ustalenia Okrągłego Stołu dotyczące demonopolizacji skupu i przetwórstwa płodów rolnych oraz zaopatrzenia rolnictwa, przestawienia części przemysłu na potrzeby rolnictwa, zmiany polityki podatkowej, tanich kredytów, równości wszystkich sektorów własnościowych.

Można i trzeba zahamować degradację cywilizacyjną naszego kraju, rozpad majątku narodowego i proces biednienia większości ludzi pracy.

Należy przystąpić do skutecznej walki z inflacją. Środkiem prowadzącym do tego celu musi być przede wszystkim poddanie budżetu państwowego i systemu podatkowego kontroli parlamentarnej.

11. Reforma gospodarcza

Będziemy działać na rzecz wytworzenia nowego ładu gospodarczego, którego podstawą będą rynek i działające w warunkach rynkowych samodzielne przedsiębiorstwa. Domagamy się, aby stanowiska kierowników przedsiębiorstw uspołecznionych były obsadzane w drodze konkursów.

Domagamy się faktycznego równouprawnienia wszystkich sektorów i usunięcia ingerencji administracyjnych. Każdy podmiot gospodarczy musi działać wyłącznie na swój rachunek i odpowiadać za wyniki swej pracy. Społeczeństwo nie może pokrywać strat wynikłych z niegospodarności. Jedynym kryterium oceny przedsiębiorstw musi być tylko przynoszony zysk i pożytek dla społeczeństwa.

12. Zmiana stosunków własności

Będziemy się domagać zmian stosunków własnościowych. Tworzyć należy podstawy prawne prywatyzacji, lub rzeczywistego uspołecznienia. Dotychczasowy majątek państwowy należy w znacznym zakresie przekazać, sprzedać lub wydzierżawić miastom i gminom, przedsiębiorstwom, tworząc spółki z udziałem kapitału spółdzielczego i prywatnego. Państwo nie powinno bezpośrednio prowadzić działalności gospodarczej. Proces uwłaszczania i prywatyzacji mienia państwowego musi być prowadzony według jasnych i sprawiedliwych zasad bez przywilejów, aby nie sprowadziło się to do uwłaszczania nomenklatury.

13. Zmiana struktury gospodarki

Uzdrowienie gospodarki wymaga zmiany jej struktury. Będziemy się domagać zmniejszenia udziału kompleksu surowcowo-energetycznego i przemysłu ciężkiego w naszej gospodarce. Nie będziemy się godzić na żadne wyłączenia sektorów gospodarczych spod działania ogólnych zasad reformy i praw rynkowych. Żądamy zaostrzenia działania ustaw antymonopolowych.

14. Zmiany instytucji zarządzania

Reforma gospodarcza powiedzie się tylko wtedy, gdy usunięte będą instytucje i mechanizmy, które ją hamują. Dlatego domagamy się usunięcia nadrzędnych szczebli nad przedsiębiorstwami. Trzeba uniemożliwić centrum gospodarczemu ingerowanie w działanie przedsiębiorstwa, zlikwidować instytucję organów założycielskich, wspólnoty i przedsiębiorstwa eksploatacji węgla w górnictwie, wszelkie centralne i pośrednie struktury spółdzielcze. Istnieć mogą jedynie ciała powoływane przez same przedsiębiorstwa, jeśli nie narusza to przepisów antymonopolowych.

15. Samorządy pracownicze

Domagamy się, aby uprawnienia samorządów dawały załogom wpływ na strategiczne decyzje przedsiębiorstwa i czyniły je odpowiedzialnymi za jego wyniki.

16. Rolnictwo

Gospodarkę rolną uważamy za sprawę najważniejszą dla kraju. Zależy od niej byt ludności wiejskiej i wyżywienie całego społeczeństwa. Mówimy o tej sprawie na zakończenie spraw gospodarczych, ponieważ chcemy, aby cała zreformowana gospodarka narodowa działała na rzecz rolnictwa i wsi: wszystkie gałęzie przemysłu, handel krajowy i zagraniczny, transport, infrastruktura. Będziemy zabiegać o to, aby znajdowało się ono w centrum polityki gospodarczej rządu. Zwłaszcza najcenniejsze ekonomicznie i społecznie rodzinne gospodarstwo rolne. Niezbędni rolnictwu wysokokwalifikowani młodzi ludzie będą uciekać ze wsi dopóki będzie ona drastycznie ustępować miastu pod względem cywilizacyjnym. Będziemy zabiegać o to, aby w nowym ładzie gospodarczym rolnictwo zajęło należne mu, najważniejsze miejsce.

17. Nadzór społeczny

Polityka gospodarcza i proces realizacji reform muszą być poddane skutecznej kontroli społecznej. Będziemy zabiegać o jej uzgodnienie ze związkami zawodowymi w tym rolniczymi

i reprezentacją samorządów pracowniczych i wiejskich. Żadne istotne informacje o gospodarce nie mogą być ukrywane. Chcemy tworzyć warunki do powstania różnych programów, swobodnej nad nimi dyskusji i demokratycznego wyboru tego z nich, który będzie się cieszył największym poparciem społecznym.

III. WARUNKI ŻYCIA SPOŁECZEŃSTWA

18. Praca

Popieramy politykę pełnego zatrudnienia. Jednak sprzeciwiamy się pracy zbędnej i pozornej, której koszty ponosimy wszyscy. Będziemy się domagać świadczeń socjalnych dla ludzi przejściowo pozbawionych możliwości pracy, opłacania kosztów nauki nowego zawodu w przypadku likwidacji nierentownych przedsiębiorstw, sprawnej pomocy w poszukiwaniu nowego zatrudnienia. Sprzeciwiamy się wyzyskowi i dyskryminacji stażystów.

19. Godziwe zarobki

Każdy ma prawo do godziwej zapłaty za pracę. Będziemy walczyć o to, aby dochód z 42 godzin pracy tygodniowo był wystarczający dla utrzymania rodziny. Niedopuszczalne jest zmuszanie kogokolwiek do pracy dłuższej.

Emerytura jest także płacą - zapracowaną latami trudu. Nie zgodzimy się na to, aby najniższa emerytura wynosiła mniej niż połowa średniego miesięcznego wynagrodzenia w kraju. Głodowe renty traktujemy jako naruszenie przez państwo umowy o ubezpieczeniach społecznych. Będziemy się domagać, aby środki zaoszczędzone na wydatkach wojskowych i wydatkach MSW były w pierwszej kolejności kierowane na wyrównanie emerytur i rent do godziwego poziomu,

20. Bezpieczeństwo pracy i odpowiedzialność za wypadki

Będziemy żądać zasadniczej poprawy bezpieczeństwa pracy. Zakłady muszą ponosić odpowiedzialność cywilną za wypadki przy pracy. Należy podnieść kary za zaniedbania w dziedzinie BHP [Bezpieczeństwo i Higiena Pracy]. Przemysłowa służba zdrowia powinna być niezależna od zakładu pracy, trzeba też urealnić przepisy dotyczące chorób zawodowych. Będziemy dążyć do rozszerzenia możliwości pracy i zapewnienia godziwych warunków dla ludzi niepełnosprawnych.

21. Mieszkania

Jesteśmy zdecydowani wykorzystać naszą obecność w Parlamencie dla spowodowania zasadniczego przełomu w tej dziedzinie. Należy zmienić politykę mieszkaniową, która doprowadziła do obecnej sytuacji. Chcemy złamać monopol przedsiębiorstw państwowych, urynkować gospodarkę mieszkaniową, łącząc to z szerokim kredytowaniem, tak aby mieszkania były powszechnie dostępne, wyzwolić i popierać inicjatywy indywidualne, spółdzielcze i prywatne. Społeczna kontrola nad administracjami budynków jest jedynym środkiem zahamowania dewastacji majątku i obniżenia kosztów utrzymania. Czyszcze muszą pokrywać te koszty ale ich wzrost musi zostać zrekompensowany.

22. Ochrona środowiska

Każdy Polak ma prawo do życia w zdrowym środowisku, Żądamy radykalnej poprawy sytuacji na obszarach zagrożenia ekologicznego. Aby truciciele przestali truć należy stworzyć nowy system kontroli i kar. Trzeba zlikwidować lub unowocześnić szkodliwe zakłady. Kontrola społeczna w tej dziedzinie i ruchy ekologiczne powinny być wspierane i szanowane przez państwo. Sprzeciwiamy się programowi energetyki jądrowej w jego obecnej postaci. Przedmiotem naszej troski będzie racjonalne i oszczędne gospodarowanie zasobami naturalnymi kraju.

23. Służba zdrowia

Domagamy się nowego systemu służby zdrowia, aby każdy człowiek mógł rzeczywiście uzyskać niezbędne leki, zabieg i opiekę. Składki gromadzone przez ZUS [Zakład Ubezpieczeń Społecznych] muszą być wydatkowane wyłącznie na świadczenia dla ludności, a nie wspomagać budżet państwa. Chcemy zapewnić godziwe zarobki pracownikom służby zdrowia i warunki dla opieki nad chorymi. Będziemy się domagać przywrócenia samorządów lekarskich, ograniczenia biurokracji i zniesienia nomenklatury partyjnej w służbie zdrowia. Niezbędny jest interwencyjny, natychmiastowy import leków i sprzętu medycznego oraz środków higieny. Niezbędny jest również skuteczny i społecznie akceptowany program walki z alkoholizmem i narkomanią.

24. Szkoły i uczelnie

Szkoły i uczelnie mają być miejscem nauki i wychowania, a nie frontem ideologicznym. Na terenie szkoły niedopuszczalny jest wszelki przymus czy nacisk ideologiczny; zgodnie z tą zasadą przeciwstawiamy się propagandzie ateistycznej w szkole i światopoglądowej selekcji nauczycieli. Będziemy domagać się przyznania rozległych uprawnień samorządom rodziców, nauczycieli, uczniów i studentów. Ingerencje administracji muszą być ograniczone. Konieczne jest przywrócenie pełnej autonomii wyższych uczelni. Należy w szerokim zakresie umożliwić tworzenie szkół niepaństwowych, wyznaniowych i innych. Należy umożliwić mniejszościom narodowym tworzenie własnych szkół. Szkoły mają prawo do eksperymentów pedagogicznych, a młodzież do zrzeczania się według swych potrzeb i preferencji. Domagamy się poprawy sytuacji finansowej szkół i uczelni, środków na wyposażenie dydaktyczne i nowe budynki, podniesienia uposażenia nauczycieli.

25. Młodzież

Jesteśmy świadomi, że jednym z najgroźniejszych przejawów polskiego kryzysu jest istniejące w młodym pokoleniu uzasadnione poczucie braku szans i perspektyw życiowych. Realizacja całego naszego programu ma przeciwdziałać temu zjawisku. Szczególnie dotyczy to zagadnień oświaty, mieszkań, pracy, zarobków, służby wojskowej.

26. Uciążliwości życia codziennego

Codziennie uciążliwości szczególnie obciążają kobiety, zagrażają życiu rodzinnemu. Będziemy podejmować ciągle starania aby je zmniejszyć. Wymaga to przede wszystkim polepszenia zaopatrzenia sklepów i lepszej organizacji sprzedaży, rozwoju usług, rozbudowy sieci instytucji opieki, w tym i prywatnych. Godziwy wypoczynek wakacyjny dla dzieci i rodzin musi znów stać się powszechnie dostępny w formach odpowiadających przemianom ekonomicznym

i społecznym. Spodziewamy się, że reforma uruchomi różne inicjatywy, a rozwijające się stowarzyszenia i organizacje samorządowe wskażą drogi konkretnych działań. Ułatwienie życia codziennego jest jednym z naszych podstawowych celów i będziemy go konsekwentnie realizować.

Powyższych punktów nie należy czytać jako programu obietnic. Jest to kierunek działania. Musi on być realizowany wspólnie przez społeczeństwo i jego przedstawicieli w Parlamencie. Nie jest to program zamknięty. Będziemy go wspólnie ulepszać i uzupełniać podczas kadencji nowego Sejmu i nowego Senatu.

Lech Wałęsa
Przewodniczący Komitetu Obywatelskiego „Solidarność”

Warszawa, 23 kwietnia 1989 r.

Źródło: Archiwum Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku